

Opinnäytetyö (AMK)
Esittävät taiteet /Musiikki
2019

Jarkko Kokki

VUOROVAIKUTUS
SOITTOTUNNILLA
OPETTAJAN JA OPPILAAN
VÄLILLÄ

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Esittävät taiteet / Musiikki

2019 | 31

Jarkko Kokki

VUOROVAIKUTUS SOITTOTUNNILLA OPETTAJAN JA OPPILAAN VÄLILLÄ

Tässä kirjallisessa opinnäytetyössä käsitellään opettajan ja oppilaan välistä vuorovaikutusta soittotunnilla. Kirjoittajan tavoitteena on kehittyä musiikkipedagogina, saada lisää tietoutta vuorovaikutukseen liittyen, parantaa omia vuorovaikutustaitojaan soitonopettajana ja saada uusia työkaluja opettamiseen sekä syventää omia opettajan pedagogisia taitojaan.

Opinnäytetyössä käsitellään vuorovaikutusta eri aiheiden avulla: toisessa luvussa käsitellään vuorovaikutusta yleisesti, kolmannessa pohditaan vuorovaikutuksessa oppimista, neljännessä vuorovaikutuksen välineitä ja viidennessä luvussa esitellään vuorovaikutuksessa ilmeneviä haasteita.

ASIASANAT:

Vuorovaikutus, Opettaja, Oppilas, Vuorovaikutustilanne, Soittotunti

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Performing Arts / Music

2019 | 31

Jarkko Kokki

INTERACTION IN THE MUSIC LESSON BETWEEN TEACHER AND PUPIL

In this written thesis, interaction between a teacher and a pupil in the music lessons is concerned with. The author's objective is to develop himself as a music pedagogue, to get more knowledge about the interaction, to improve his own social interaction skills, to get new tools for the teaching and to deepen his own pedagogical skills as a music teacher.

In the thesis, interaction with the help of different subjects is first concerned with. In the second chapter, interaction in general is concerned with. Learning in the interaction is examined in the third chapter. The fourth chapter contains the tools of the interaction and the challenges which manifest in the interaction are handled in the fifth chapter.

KEYWORDS:

Interaction, Teacher, Pupil, Interaction situation, Music lesson

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 VUOROVAIKUTUS	6
2.1 Vastavuoroisuus - Ota koppi!	7
2.2 Dialogisuus	8
2.3 Millaista on hyvä vuorovaikutus?	9
3 VUOROVAIKUTUKSESSA OPPIMINEN	13
3.1 Käänteinen oppiminen ja käänteinen opetus	15
3.2 Onnistumisen kokemukset oppimisen tukena	17
3.3 Opettaja - oppilas -asetelma	18
3.4 Vuorovaikutussuhde	19
4 VUOROVAIKUTUKSEN VÄLINEITÄ	22
4.1 Ilmeet ja eleet, kehon asennot sekä reaktiot	22
4.2 Kieli, roolit ja persoona	23
5 VUOROVAIKUTUKSEN HAASTEITA	26
5.1 Eri suuntiin	26
5.2 Opettajan henkilökohtaiset tekijät	27
5.3 Opettajuus esteenä	28
6 LOPUKSI	29
LÄHTEET	30

LIITTEET

Liite 1. Vuorovaikutuksen kehä.

1 JOHDANTO

Käsittelen opinnäytetyössäni vuorovaikutusta, joka on ihmisten välillä vallitsevaa fyysistä toimintaa, käytöstä ja kielellistä toimintaa sosiaalisissa tilanteissa. Keskiössä on ennen kaikkea vuorovaikutus soittotunnilla opettajan ja oppilaan välillä. Pohdin vuorovaikutusta yleisesti, vuorovaikutuksessa oppimista, vuorovaikutuksen välineitä sekä tilanteita, joissa voi olla soittotunneilla haasteita.

Musiikkipedagogin työssä vuorovaikutus on tärkeää ja hyvät vuorovaikutustaidot ovat olennainen osa soitonopettajan työtä. Opinnäytetyöni avulla minun tarkoitukseni on tarkastella omaa opettajuuttani. Opinnäytetyötä tekemällä haluan saada tietoa vuorovaikutuksesta, oppia parempaa vuorovaikutusta, syventää taitojani musiikkipedagogina sekä saada uusia toimintatapoja onnistuneisiin vuorovaikutustilanteisiin. Vuorovaikutustaitojen parantaminen omassa työskentelyssäni on opinnäytetyöni keskeinen tavoite.

Haluan kehittyä musiikkipedagogina ja olla tulevaisuudessa taitavampi opettaja kuin ennen. Perehtymällä juuri tähän aiheeseen syvennän osaamistani ja saan uusia näkökulmia vuorovaikutustilanteisiin. Soittamista voi opettaa monella tavalla, mutta juuri vuorovaikutustaitojen kehittämisen kautta voi oppia opettamaan paremmin. Oman opettajuuden kehittäminen tavoitteena haastaa itseä opettamaan monilla tavoilla ja löytämään uusia keinoja erilaisiin opetustilanteisiin. Syventämällä omia taitojaan opettajana saa uusia työkaluja sekä työvälineitä opettamiseen. Opettamisen työkalupakin sisältö kasvaa ja oppimalla omasta opettajuudesta saa keinoja myös hankalien tilanteiden selvittämiseen.

2 VUOROVAIKUTUS

Vuorovaikutus on lyhyesti sanottuna sitä, että sosiaalisessa kanssakäymisessä olevat osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Vaikutus heijastuu eri osapuolten toimintaan, käytökseen, ajatuksiin sekä tunteisiin. Edellä mainitut tekijät vaikuttavat moniulotteisesti toisiinsa: tunteet ajatuksiin, ajatukset tunteisiin ja sitä kautta ne vaikuttavat toimijoiden toimintaan sekä käytökseen. Kun opettaja toimii tietyllä tavalla, oppilas reagoi opettajan toimintaan ja päinvastoin. Kun opettaja esimerkiksi sanoo jotain antaen ohjeita, oppilas ajattelee, tuntee ja kokee sekä sitten toimii tietyllä tavalla. Näin ollen käytös muuttuu. Parhaassa mahdollisessa tilanteessa opettajan ohjeet auttavat ymmärtämään, kuinka jokin asia harjoiteltavassa kappaleessa soitetaan soittoteknisesti paremmin ja niin lopputulos, soiva musiikki, on entistä parempi. Vuorovaikutus toimii moniulotteisesti myös toisin päin: kun oppilas toimii tietyllä tavalla, opettaja reagoi siihen. Oppilas voi esimerkiksi soittaa jotain, johon opettaja ei ole tyytyväinen ja opettaja kuunneltuaan soittamista ajattelee sekä sitten toimii antaen ohjeita, kuinka soittaa paremmin tai esimerkiksi tyylinmukaisemmin. Osapuolet vaikuttavat toisiinsa monella tapaa.

Vuorovaikutuksessa ollessamme lähetämme ja vastaanotamme erilaisia viestejä. Ne ovat erilaisia ja ilmenevät eri tavalla, kuten osapuolten toimintana vuorovaikutustilanteessa. Vuorovaikutus on lähettämistä ja vastaanottamista, kuten Kiesiläinen kirjoittaa (Kiesiläinen 2004, 43). Opettaja reagoi soittotuntitilanteessa esimerkiksi oppilaan toimintaan tietyllä tavalla. Oppilaan toiminnasta seuraa opettajan toimintaa ja päinvastoin, jolloin molemmat tilanteen osapuolet toimivat vuorovaikutteisesti.

Vuorovaikutus on kuin yhteinen ”sulatusuuni”, jossa eri ihmisten näkemykset ja muut asiat kohtaavat. Vuorovaikutustilanteessa vuorovaikutuksen osapuolten kesken yhdessä jaetut asiat, kuten ajatukset ja näkökulmat saatetaan yhteen. Hyvässä vuorovaikutuksessa erilaiset asenteet, kiinnostuksen kohteet sekä perspektiivit kohtaavat, kuten Kauppinen kirjoittaa Linelliä lainaten (Kauppinen 2013, 20). Yhteen kootut asiat luovat uuden kokonaisuuden vuorovaikutustilanteessa, jolloin vuorovaikutus on monen eri näkökulman, perspektiivin, asenteen, ajatuksen, näkemyksen sekä kiinnostuksen kohteen muodostama.

2.1 Vastavuoroisuus - Ota koppi!

Vuorovaikutusta voi verrata ”pallon kopitteluun” puolelta toiselle. Ensin pallo on toisella, joka heittää sen toiselle, joka puolestaan palauttaa sen takaisin. Pallon paikka vuorottelee puolelta toiselle vaihtaen paikkaa. Soittotunnilla soitonopettaja on välillä äänessä opettaen uutta asiaa, kunnes on vuoro oppilaalla. Oppilas soittaa ja vaikean kohdan yllättäessä soitto keskeytyy ja oppilas saattaa kysellä neuvoja opettajalta soittoteknisiin asioihin liittyen. Kysymysten jälkeen vuoro on jälleen opettajalla, jolloin opettajan on ”otettava koppi” tilanteesta. Opettaja jälleen opettaa vastaten oppilaan mieltä askarruttaviin kysymyksiin, jonka jälkeen oppilas yrittää uudelleen soittokappaleen kohtaa, joka on hetki sitten ollut vielä mieltä askarruttavaa soitettavaa. ”Palloa ikään kuin kopitellaan puolelta toiselle” vuorovaikutuksessa olevien henkilöiden kesken.

”Kopittelussa” tärkeää on osattava ottaa kiinni. Opettajan on osattava soittotuntitilanteessa saada kiinni oppilaan ja hänen soitonopiskeluunsa liittyvistä teemoista. On tartuttava kiinnostuneena oppilaan maailmaan ja hänen soittamiseensa liittyviin asioihin. Soitonopettajan on reagoitava tilanteen mukaan ja tartuttava niihin asioihin, jotka ovat juuri sillä hetkellä esillä soittotunnilla. Opettajan on eletävä hetkessä ja tarpeen mukaan on poikettava etukäteen tehdystä tuntisuunnitelmasta. Taitava soitonopettaja tarttuu kiinni oppilaan omiin mielenkiinnonkohteisiin juuri sillä hetkellä tässä ja nyt, vaikka tuntisuunnitelma olisi toisenlainen. ”Ajatellaan esimerkiksi opettajaa, joka toimii sinänsä tunnollisesti ja tuntitilanteessa toteuttaa ennalta huolellisesti pohtimaansa suunnitelmaa. Hän pyrkii kuitenkin toimintaan, joka ei synny tilanteen tarjoamista mahdollisuuksista vaan on ikään kuin irrallaan läsnä olevasta ajasta. Joskus tämä saattaa toimiakin. Monesti kuitenkin tällaisessa työskentelymallissa ohitetaan oppilas. Se, mitä oppilas toisi päällimmäisenä oppimis- ja kiinnostumismahdollisuutena mukanaan, jää huomaamatta.” (Jordan-Kilkki ym. 2013, 127). Opettaja toimii vuorovaikutustilanteessa niin, että hän ”ottaa kopin” oppilaan mielenkiinnonkohteista. Opettajan on tärkeää pistää merkille oppilaan omat kiinnostuksen kohteet ja opettaa tunnilla niitä asioita, jotka ovat yllättäen, juuri sillä hetkellä nousseet esille.

Henkilökohtaisten kiinnostuksenkohteiden yhteinen läpikäynti edistää oppilaan oppimista. Opettajan tarttuessa soittotunnilla esille nousseisiin asioihin opettajan kannattaa käyttää paljon soittotunnin ajasta oppilaan omiin mielenkiinnonkohteisiin sekä pitää soittotuntitilanteessa esillä pidemmän aikaa niitä asioita, jotka askarruttavat oppilasta juuri sillä hetkellä. Opettaja voi edistää oppilaan oppimista tukien oppilaan oppimisprosessia henkilökohtaisen opetustavan keinoin. Opettamisen henkilökohtaistamisen

avulla oppilas motivoituu oppimiseen ja haluaa oppia uusista opetettavista asioista lisää. Soitto-oppilas ei välttämättä tule nähdyksi ja kohdatuksi, mikä vahvistaisi oppilaan motivaatiota ja saisi aikaan yhteenkuuluvuuden tunteen (Jordan-Kilkki ym. 2013, 127). Opettamisessa tärkeää on ”heittää pallo myös toiselle”. Soitonopettajan tulee vuorovaikutustilanteessa haastaa oppilasta omakohtaiseen pohdintaan, asioiden sisäistämiseen ja henkilökohtaiseen oppimiseen. Se tapahtuu hyvässä tapauksessa niin, että opettaja ”heittää palloa oppilaalle” niin, ettei hän anna valmiita ratkaisumalleja oppilaalle, vaan tarjoaa oppilaalle mahdollisuutta ajatella, pohtia, kokea ja tuntea asioita itse, jolloin oppimista tapahtuu omakohtaisella tavalla. Tämä on oppimista sen syvällisimmässä muodossaan. Vaikka oppimiseen vaikuttavat samaan aikaan monet seikat, voidaan oppimisen sanoa olevan tehokkainta silloin, kun oppilas haastetaan hyödyntämään oppimispotentiaaliaan maksimaalisesti. Soitto-oppilas on tällaisessa oppimistilanteessa mukana aktiivisesti, ottaa itsestään kaiken irti ja on sitoutunut soittotutustutkimukseen. (Jordan-Kilkki ym. 2013, 31.) On tärkeää saada oppilas motivoitumaan opetustilanteeseen niin, että hän on mukana oppimisessa. Soitonopettaja voi vuorovaikutustilanteessa aktivoida oppilasta ja antaa oppilaan ”ottaa kopin” opiskeltavista asioista, jolloin oppilas on aktiivinen oppija passiivisen oppijan sijaan.

2.2 Dialogisuus

Dialogisessa soittotuntutilanteessa opettaja keskustelee oppilaan kanssa vuorotellen. Olemalla vuorovaikutuksessa keskustelun avulla, opettaja ja oppilas vuorottelevat keskustelun aikana itseasiassa järjestyksessä. Ilman vuorottelua keskustelu ei ole mahdollista. Vuorottelu saa aikaan keskusteluun järjestyksen, sillä ilman sitä keskustelusta syntyisi kaaosmaista. (Kauppinen 2013, 192.) Kaikki järjestelmällisyys vuorovaikutustilanteen keskusteluissa ei ole aina tietoista. Silti opettaja ja oppilas pyrkivät vuorovaikutustilanteessa keskustellessaan pitämään keskustelun ikään kuin siistinä ja järjestyksessä ilman sekasotkia. Vuorottelu onnistuu silloin paremmin.

Keskustelun ohella dialogissa tärkeää on myös toisen kuunteleminen. Dialogissa on oltava väljyyttä, jolloin annamme keskustelutilanteessa puheenvuoroja oppilaalle. Dialogissa keskustelijat kuuntelevat toisiaan ja liittyvät puheensa toistensa lausumiin asioihin. Oman puheensa lisäksi keskustelijat antavat tilaa toinen toistensa vastauksille. (Jordan-Kilkki ym. 2013, 18.) Opettajan tulee antaa oppilaalle vuorovaikutteisia hetkiä,

jolloin oppilas saa vastata opettajan puheeseen. Oppilas saa silloin mahdollisuuden ottaa itse kantaa opettajan esille tuomiin teemoihin soittotunnilla.

Dialogisessa keskustelussa voidaan olla vuorovaikutuksessa hyvinkin pienin sanoin. Useinkaan ei tarvita kovin pitkiä lauseita, vaan keskustelussa voi olla mukana muuttamalla yksittäisellä sanalla. Keskusteluvuoro voi koostua vain yhdestä pienestä dialogipartikkelista, kuten ”joo”, ”no” tai useammasta lauseesta (Kauppinen 2013, 192). Keskustelun kokonaisuus muodostuu tiettyihin asiayhteyksiin ja teemoihin liitetystä yksittäisistä sanoista muodostaen yhden ehjän kokonaisuuden. Anneli Kauppinen kirjoittaa, että kaikki kielenkäyttö rakentuu osaksi laajempaa kommunikatiivista kokonaisuutta, eikä ihmisen puhe koostu erillisistä lauseista tai vuoroista (Kauppinen 2013, 18).

Keskustelu soittotuntitilanteessa on enemmän kuin pelkkää puheen vuorottelua. Se on dialogiin perustuvaa vuorovaikutusta. Kauppinen kirjoittaa Linelliä lainaten, että vuorovaikutus on toiminnan perusta, eivät erilliset puheaktit (Kauppinen 2013, 18). Opettaja voi päästä hyvinkin syvälle oppilaan oppimisen lähteille, jolloin vuorovaikutukseen perustuva dialogi on avainasemassa oppilaan oppimisen maailman ymmärtämisessä. Hyvässä dialogissa opettaja on oppilaan kanssa syvässä kontaktissa, jolloin ollaan oppimisen ytimessä. Vuorovaikutus voi olla tasolla, jolla vallitsee syvälinen yhteys opettajan ja oppilaan välillä.

2.3 Millaista on hyvä vuorovaikutus?

Vuorovaikutuksessa keskiössä on molempien osapuolien orientaatio vuorovaikutustilanteeseen. Vuorovaikutus on tilanne tai tapahtumasarja, jossa mukana olevat osapuolet vaikuttavat toimien eri tavoin sosiaalisessa kanssakäymisessä. Soittotuntitilanteessa opettajan sekä oppilaan on toimittava vuorovaikutteisesti: molempien on oltava valmiita yhteistyöhön. Vuorovaikutuksessa olevat henkilöt ovat alttiita tilanteessa ilmeneville eri muuttujille. Esimerkiksi opettajan muuttuvasta toiminnasta seuraa muutoksia myös oppilaan ajatuksissa, tunteissa, asenteissa, toiminnassa ja käytöksessä, jolloin oppilas ja opettaja toimivat keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Oppilaan tila voi vaihtua vastajasta kyselijäksi tai kertojaksi tai siirtyä vuorovaikutuksen reuna-alueelta täyteen osallisuuteen, kuten Kauppinen kirjoittaa lainaten Melanderia (Kauppinen 2013, 20). Keskustelijan orientoiduttua johonkin asiaan vuorovaikutuksen virittämänä hän samalla asennoituu siihen tietyllä tavalla (Kauppinen 2013, 20).

Opettajan ja oppilaan välinen yhteisymmärrys soittotunnilla on vuorovaikutuksen kannalta keskeistä. Ymmärretyksi tuleminen on yksi tärkeimpiä tekijöitä vuorovaikutuksen toimivuuden ja laadun kannalta. Opettajan on tärkeää osata olla vuorovaikutuksessa niin, että hän avaa asioita oppilaalle ymmärrettävällä tavalla. Kiesiläinen kirjoittaa, ettei kuunteleminen ja kuuleminen riitä. On lisäksi osattava kertoa ymmärrettävästi omista ajatuksistaan, tunteistaan ja toiminnan tavoitteistaan. Se ei ole välttämättä helppoa. (Kiesiläinen 2004, 43.) Kun opettaja tulee ymmärretyksi, siitä mahdollisesti seuraa vuorovaikutuksen paranemista. Kun opettajan ja oppilaan välillä vallitsee onnistunut yhteisymmärrys, oppilas saa opettajassa aikaan tunteen, että hän on opettajana taitava. Siitä seuraa myönteistä vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä. (Jordan-Kilki ym. 2013, 72.) Vuorovaikutuksen voi ajatella olevan kehä, jossa vuorovaikutuksesta seuraa vuorovaikutusta, jolloin voidaan puhua vuorovaikutuksen kehästä (LIITE1). Vuorovaikutus ruokkii itse itseään, jolloin esimerkiksi kysymyksestä seuraa dialogista keskustelua, dialogisesta keskustelusta seuraa toimintaa, toiminnasta yhteisymmärrystä ja yhteisymmärryksestä seuraa jälleen vuorovaikutusta. Hyvä vuorovaikutus vahvistaa itse itseään. Opettajan ja oppilaan välisessä vuorovaikutuksessa keskeistä on sen kehämäinen olemus, jolloin osapuolten toiminta vuorovaikutuksessa saa aina aikaan uutta vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä.

Oppilaan kuuliaisuus opettajaa kohtaan on soittotunnilla tärkeää: hyvässä vuorovaikutustilanteessa oppilas tottelee opettajaa eikä niskuroi opettajan kehotuksia vastaan. Monesti oppilas voi kädet puuskassa ikään kuin ”kapinoida” sanoen: ”En soita!”. Näissä tilanteissa opettajan on pidettävä ohjat edelleen käsissään. Joissain tilanteissa voi joutua odottamaan kauankin ennen kuin tilanne raukeaa ja päästään jälleen kiinni soittamiseen ja yhdessä harjoitteluun. Soitonopettajan on luotava soittotuntitilanne uudestaan parhaaksi katsomallaan tavalla, jolloin on mahdollista saada oppilas jälleen soittamaan. Soittotunnille voi luoda rennon tunnelman, oppilaalle voi antaa aikaa rauhoittumiseen tai joissain tilanteissa voi olla parhain keino sanoa tiukasti.

Keskinäinen kunnioitus opettajan ja oppilaan välillä on myös keskeisessä asemassa hyvän vuorovaikutuksen muodostumisen kannalta. Toistensa kunnioituksen toteutuessa opettaja arvostaa oppilaan soittotaitoja. Myös se, että soittotunnilla toimitaan vastavuoroisesti, vaikuttaa vuorovaikutuksen laatuun. Vastavuoroinen vuorovaikutus on hyvää ja toimivaa opettajan ja oppilaan välillä, kun se on sävyiltään myönteistä, keskinäiseen arvostukseen perustuvaa ja aitoa tapahtuen ”ihmisen olemisen tasolla”. (Anttila & Juvonen 2002, 131.)

Hyvässä vuorovaikutuksessa esille nousee opettajan aito kiinnostus soitonopettamiseen ja oppilaiden musiikillisten taitojen kehittämiseen. Opettajalta vaaditaan ammattitaitoa opettaa asiat kiinnostavasti ja toimivasti. Tärkeää on myös opettajan kyvykkyys antaa oppilaalle neuvoja, jos oppimisessa on hankaluuksia. Anttila & Juvonen kirjoittavat kirjassaan Pomeroy'n tutkimuksista, joissa kohderyhmänä olleet oppilaat arvostivat opettajassa tiettyjä piirteitä. Myönteisistä piirteistä esille nousivat kyky ja halu opettaa, jolloin opettaja halusi kehittää oppilaiden tietoja ja taitoja, oppisisältöjen esittäminen mielenkiintoisesti ja tehokkaasti, mielekkäiden tehtävien antaminen sekä oppilaiden auttaminen oppimiseen liittyvissä ongelmassa (Anttila & Juvonen 2002, 132).

Opettajan ja oppilaan kohtaaminen soittotunnilla on aina ainutlaatuista. Kohtaamisessa tärkeänä yhteyden muodostajana on oheisviestien välittämä mielikuva tilanteen tärkeydestä. (Jordan-Kilkki ym. 2013, 21.) Hyvässä vuorovaikutuksessa opettaja kohtaa oppilaan soittotunnilla. On heti tunnin alussa tärkeää olla aktiivinen: kun oppilas saapuu tunnille, opettajan tulee ottaa kiinni tilanteesta ja huomata oppilas sekä huomioida häntä. Huomaaminen tarkoittaa ennen kaikkea sosiaalista otetta tilanteeseen: keskustelua, reagoimista oppilaaseen ja hänen puheeseensa sekä kiinnostusta oppilasta ja hänen kuulumisiaan kohtaan. Opettajan on hyvä miettiä miten hän ottaa oppilaan vastaan tunnille soittotunnin alkaessa. Tervehtiminen on avainasemassa, tärkeää ovat myös vuorovaikutuksen ulkoiset opettajasta ulospäin näkyvät tekijät: Pelkällä hymyllä opettaja voi vaikuttaa oppilaan kokemukseen soittotunnista ja sen vuorovaikutuksesta luoden jo heti tunnin alussa iloista vuorovaikutusta soittotunnille.

Musiikin opiskelu on kokemusperäistä ja musiikki ja sen opiskelu herättävät voimakkaita tunteita sekä oppilaassa että opettajassa. Jordan-Kilkki ym. kirjoittavat kirjassaan Hakalaa lainaten, että emootiot vaikuttavat oppimismotivaatioon: positiiviset tunnekokemukset edistävät motivaatiota ja oppimista (Jordan-Kilkki ym. 2013, 21). Hyvä vuorovaikutus sisältää tunteeseen perustuvaa kommunikaatiota ja saadun kokemuksen jakamista. ”Parhaimmillaan kumpikin tulee siinä tietoiseksi toisen kokemuksesta ja mielenmaisemasta. Näihin läsnäolon hetkiin yhdistyvät opetustilanteissa tiedollisen aineksen lisäksi kokemukset yhteisesti jaetuista merkityksistä – hetkistä, joissa yhteiset kokemukset saavat emotionaalisia merkityksiä ja voivat johtaa kommunikaatiotutkija John Shotterin (Shotter 1992, 38; Mönkkönen 2002, 34) kuvaamiin spontaaneihin jaetun ymmärryksen ja oivalluksen kokemuksiin.” (Jordan-Kilkki ym. 2013, 21). Soitonopetuksessa ja -opiskelussa tulee esiin opettajan ja oppilaan välillä molempien osapuolten omassa henkilökohtaisessa kokemus- ja tunnemaailmassa tapahtuvia muutoksia.

Kommunikaatio opettajan ja oppilaan välillä sisältää vuorovaikutustilanteessa näin tunnesisällön kautta tulevia merkityksiä sekä ymmärtämistä, jotka ovat soitonoppimista ajatellen varsin merkityksellisiä.

Tunteiden rehellinen ja molemminpuolinen ilmaiseminen tukee vuorovaikutusta niin, että molemmat osapuolet vastaanottavat vuorovaikutuksessa toisen tunteista ja niiden ilmaisemisesta positiivisuutta. Soittotunnilla opettaja ja oppilas tuottavat henkilökohtaisia oivalluksia ja ne saavat voimaa toisistaan. Lopputuloksesta tulee lopulta suurempi kuin osiensa summa, jolloin ei ole kyse enää opettamisesta vaan kasvamisesta, josta opettaja ja oppilas pääsevät osallisiksi. (Anttila & Juvonen 2002, 134.) Soitonopeuksessa kannattaa tavoitella yhdessä kasvamista ihmisinä, musiikin tulkitsijoina sekä toteuttajina.

Hyvässä vuorovaikutuksessa oppilas voi kokea välittämistä ja huolenpitoa opettajan taholta. Oppilaan kokemus niistä muodostuu tunnemaailman jaettujen kokemusten kautta. Nonverbaalissa, musiikillisessa vuorovaikutuksessa opettajan kanssa yhdessä jaetut kohtaamiset ja tunne-elämykset antavat oppilaalle oppimisen oivallusten ohella myös kasvun kannalta tärkeää välittämisen ja huolenpidon kokemusta (Jordan-Kilkki ym. 2013, 20). Oppilaat ovat usein lapsia ja ovat kasvavassa iässä. Lapsen kasvun kannalta on tärkeää, että opettaja tarjoaa oppilaalle turvallisia kokemuksia soittotuntitilanteessa vuorovaikutuksen keinoin. Ne ovat parhaimmillaan jaettuja hetkiä, joissa opettaja ja oppilas kokevat olevansa yhdessä oivaltamassa ja oppimassa jotain uutta musiikista. Tällaisissa hetkissä oppilas saa kokea olevansa turvassa ja kokea, että opettaja pitää hänestä huolta ja välittää hänestä aidosti.

Avainasemassa turvallisuuden tunteen luomisessa on myös opettajan kiireettömyys soittotunnilla. Opettajan tulee antaa aikaa läsnäoloon vuorovaikutustilanteessa. Opettajan toiminta tulee olla niin läsnä olevaa, että oppilasta kohtaan kohdistetut soitonopiskeluun liittyvät vaatimukset ja odotukset soiton opiskeluun liittyen eivät aiheuta oppilaalle ahdistusta. Opettajan kiireetön läsnäolo soittotunnilla lisää oppilaan turvallisuuden tunnetta, joka voi haasteellisissa tilanteissa vähentää oppilaan oppimiseen liittyvää painetta. (Jordan-Kilkki ym. 2013, 21). Opettajan läsnäololla ja sitä seuraavalla turvallisuuden tunteella on suoria vaikutuksia oppilaan oppimiseen. Musiikin opettamisen näkökulmasta katsoen turvallisuuden tunne kulkee luovan oppimisen kanssa käsi kädessä (Jordan-Kilkki ym. 2013, 21).

3 VUOROVAIKUTUKSESSA OPPIMINEN

Oppilas oppii tilanteessa, jossa hän on sosiaalisessa vuorovaikutuksessa opettajan kanssa. Kun vuorovaikutus toimii hyvin soittotunnilla, oppilas oppii uusia taitoja opettajan vaikutuksesta. Kymmenen viime vuoden aikana tehty aivotutkimus osoittaa sosiaalisen vuorovaikutuksen vaikuttavan oppimiseen. Oppimista sekä aivojen toimintaa tutkineen Andrew Meltzoffin (2011) mukaan oppimisen merkittävä ulottuvuus on oppiminen vuorovaikutuksessa. (Jordan-Kilkki ym. 2013, 9.) Sosiaalisessa oppimistilanteessa voimme saada paljon uutta opittavaa muilta juuri vuorovaikutuksen keinoin. Kari Ahonen kirjoittaa kirjassaan ”Johdatus musiikin oppimiseen” sosiaalisen oppimisen teoriasta ja empiirisistä oppimistuloksista, joita on saatu juuri sosiaalisen oppimisen keinoin (Ahonen 2004, 147). ”Edellä esitettyjä empiirisiä tuloksia kotiympäristön, vanhempien sisarusten, ikätovereiden ja opettajien vaikutuksista on selitetty sosiaalisen oppimisen teorialla (Banduran 1977). Se kiinnittää erityistä huomiota sosiaaliseen vuorovaikutukseen oppimiseen vaikuttavana tekijänä.” (Ahonen 2004, 147). Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa opitaan asioita, joita ei voisi oppia ilman toista ihmistä ja hänen toimintaansa vuorovaikutustilanteessa.

Vuorovaikutteisessa tilanteessa oppilas voi oppia opettajan antaman mallin perusteella. Mallioppimisessa kyse on todellisen tai symbolisen mallin jäljittelystä tai esimerkin seuraamisesta (Ahonen 2004, 147-148). Mallioppiminen voi olla yksinkertaisimmillaan mallin toistamista, jolloin havainnoija toistaa näkemänsä ja kuulemansa (Ahonen 2004, 148). Soitonopettaja on itse mallina oppilaalle ja näyttää soittotunnilla esimerkkiä oppilaalle monessa suhteessa. Mallia näytetään toimintatavoissa, arvoissa, asenteissa sekä erityisesti soittoteknisissä asioissa. Oppilas voi esimerkiksi soittaa toistaen opettajan soittaman soittoesimerkin, jolloin kyse on mallioppimisesta.

Vuorovaikutuksessa voi oppia myös sijaisoppimisen avulla. Sijaisoppiminen, joka on sosiaalisen oppimisen teorian toinen käsite, viittaa informaation saamiseen toimintojen luonteesta sekä seurauksista sijaiskokemusten avulla (Ahonen 2004, 148). Oppilas oppii silloin kokemuksesta, jossa hän saa tietoa opettajan toiminnasta ja sen seurauksista. Silloin oppilas ei opi suoraan esimerkin kautta opettajalta, vaan hän oppii välillisesti omien tekemiensä havaintojensa perusteella. Lapsi ei siinä tapauksessa välittömästi toteuta sellaisia malleja, joita hän omaksuu muita tarkkaillessaan. Hän saattaa huomata ikätoverinsa toiminnan hyödyt sekä haitat tehden niistä johtopäätöksiä ja lopulta hän toteuttaa muistamiaan piirteitä käyttäytymisessään. (Ahonen 2004, 148.)

Ahonen kirjoittaa oppilaan sijaisoppimisesta suhteessa ikätovereihinsa, mutta sama sijaisoppiminen vallitsee myös soittotuntitilanteessa opettajan ja oppilaan välisessä vuorovaikutuksessa.

Muutokset vuorovaikutuksessa kertovat oppimisesta. Kauppinen kirjoittaa tutkimuksista, joissa on pyritty selvittämään vuorovaikutuksen muutoksia, jotka ovat merkkejä oppimisesta. (Kauppinen 2013, 19.) Oppimisen merkkeinä voidaan pitää useita opettajan ja oppilaan välisessä vuorovaikutuksessa muuttuvia asioita. Kauppinen mainitsee vuorovaikutuksen piirteitä olevan oppimissisältöjen topikaalistikset eli opittavasta sisällöstä tarkastelun kohteeksi nostetut asiat ja havaintojen vertailu. Hän mainitsee myös erilaisia korjausrakenteita, joita ovat itsekorjaukset ja toisen tekemät korjaukset. Kauppinen kertoo myös keskustelun symmetrisyydestä, joka tarkoittaa osallistujan institutionaalista statusta, jolloin keskustelija asennoituu tietäväksi tai vähemmän tietäväksi. (Kauppinen 2013, 19.) Opettajan soittotunnilla esiin nostamat asiat herättävät oppilaassa uutta ajattelua. Siitä seuraa usein oppilaan omakohtaista pohdintaa ja jatkokeskustelua. Opettajan tulee herätellä oppilasta itse ajattelemaan asioita henkilökohtaisesti, jolloin opettaja antaa oppilaalle työstettävää vuorovaikutuksen keinoin.

Oppimisesta vuorovaikutuksessa kertoo muutos toimijoiden toiminnassa myös vuorovaikutustilanteiden jälkeen. Voi olla hankalaa todentaa oppimista sosiaalisen tilanteen aikana, sillä oppiminen on ihmisen sisäistä ja ei aina näy ulospäin selkeästi heti soittotuntitilanteessa. Kuitenkin jälkepäin voidaan havaita joitain muutoksia toiminnassa, mikä kertoo oppimisesta vuorovaikutuksessa. Anneli Kauppinen kirjoittaa lainaten Linnelliä, että oppimisesta on kyse silloin, kun aiemmin osattua tai tietämätöntä on toteutettu siten, että vanhoista ja uusista tehtävistä suoriudutaan uudella tavalla. Sitä on kuitenkin vaikea havaita, sillä muutos, joka huomataan vuorovaikutuksessa, voi olla pieni, mutta voi merkitä osallistujalle uutta oivallusta, josta seuraa myöhemmin ajattelun sekä toiminnan muutosta. (Kauppinen 2013, 22.) Vuorovaikutustilanteen jälkeen opitaan ja oppiminen jatkuu, vaikka varsinainen oppimistilanne olisikin ohi.

Jokainen oppilas on persoonallinen yksilö, jolla on omat henkilökohtaiset lähtökohdansa. Oppiessaan jotain uutta yksilö omaksuu uusia asioita ja liittää niitä jo ennestään tuttuihin asioihin. Aiemmin mielessä olevat opitut asiat ovat jokaisella oppijalla yksilölliset. Uudet opitut asiat jäsentyvät yksilön omassa oppimisen maailmassa omalla henkilökohtaisella tavallaan. Oppija ottaa yhden asian sieltä, toisen täältä ja kolmannen tuolta ja muodostaa niistä uuden kokonaisuuden. Oppiessaan jokainen yksilö tuottaa oman henkilökohtaisen sisällön päänsä sisälle, jolloin opitut asiat muodostavat persoo-

nallisen kokonaisuuden. Näin jokaisella on oma uudeksi muodostunut kokonaisuus oppimastaan ja aiemmin oppimastaan. Kauppinen kirjoittaa, että oppiminen on tietojen täydentämistä (Kauppinen 2013, 20).

3.1 Käänteinen oppiminen ja käänteinen opetus

Vuorovaikutuksessa oppiminen on moniulotteista ja se on laajempaa kuin perinteinen oppiminen. Vuorovaikutuksessa oppimisessa opettaja ei välttämättä perinteisesti opeta oppilasta, vaan oppimista tapahtuu perinteisen opettamistilanteen ulkopuolella. Oppimisessa on keskeistä nykyisen oppimiskäsityksen mukaan sosiaalinen työskentely ryhmissä ja verkostoissa sekä tiedon jakaminen. Opettaja voi ohjata oppilasta tiettyyn suuntaan ja olla suunnannäyttäjänä oppilaan persoonallisella oppimisen tiellä. Silloin opettaja ei perinteiseen tyyliin opeta, vaan hän toimii oppimisprosessissa rinnalla kulkijana ja oppimisen ohjaajana. (Jordan-Kilki ym. 2013, 9.) Opettaja ei voi luoda oppimista, sillä se on jokaisen henkilökohtainen kokemus. Opettaja voi luoda tilanteita ja olosuhteita, joissa opitaan. Oppilaan on itse kuljettava oppimisen polku sekä suunnitettava oppimisen satamaan. Opettajan tehtävänä on tukea oppilastaan hänen henkilökohtaisella matkallaan. Kulku voi olla monimutkaista ja hankalaa ja edellyttää opettajalta oikeiden ”koordinaattien” antamista.

Perinteinen opettajajohtoinen opetus on saanut rinnalleen vuorovaikutteisia oppimisen muotoja, jolloin oppilas oppii vuorovaikutuksessa perinteisen oppimisen sijaan. Käänteisessä oppimisessä (Flipped Learning) on keskeistä persoonallinen ja henkilökohtainen oppiminen. Marika Toivola kirjoittaa internet-sivuillaan termin ”Käänteinen oppiminen” taustalla olevan Flipped Learning Networks ja kertoo sen olevan pedagoginen lähestymistapa, jossa opetus on siirretty yhteisestä tilasta oppilaan omaan tilaan. Keskeistä käänteisessä oppimisessä on dynaaminen ja vuorovaikutteinen oppimisympäristö, jolla on merkitystä oppimisen kannalta. Oppilas on aktiivinen toimija opettajan toimiessa oppimisen ohjaajana. (Toivola 2019, 2.) Käänteisessä oppimisessä korostuu oppilaan henkilökohtainen tapa oppia vuorovaikutuksessa.

Oppilaan omat tavat oppia otetaan opetustilanteessa huomioon. Keskiössä on tällöin oppilaan henkilökohtaiset lähtökohdat, jolloin oppiminen on oppilaskohtaista ja kullekin oppilaalle sopivaa. Oppiminen ei käänteisessä oppimisessä ole jokaisella oppilaalla samanlaista, vaan kukin oppilas oppii saman asian omalla tavallaan. Toivola kirjoittaa, että käänteisessä oppimisessä tarkastellaan oppimista yksittäisen oppilaan edellytysten kannalta, jolloin oppiminen ei toteudu samana kaikille (Toivola 2019, 2).

Käänteiseen oppimiseen liittyy paljon sosiaalisia tekijöitä. Oppilas saa oppia sosiaalisen vuorovaikutuksen keinoin, jolloin oppilaan oppimisen kannalta tärkeää on sosiaalinen kanssakäyminen muiden kanssa. Oppilas on soittotunnilla vuorovaikutuksessa opettajan kanssa ja siihen liittyy oppilaan kokemus kuulua johonkin, oppilaan kokemus vaikuttaa omiin asioihin, oppilaan osaaminen sekä oppilaan oma kyky tarttua opittaviin asioihin. Toivola kirjoittaa itsensä opettamisen edellyttävän itseohjautuvuutta, jota voidaan edistää kompetenssilla, oppilaan autonomisuudella sekä sosiaalisella yhteenkuuluvuudella (Toivola 2019, 3). Opettaja voi toimia soittotunnilla pedagogisesti viisaalla tavalla, jolloin pedagogi pyrkii oppilaan itseohjautuvuuteen edellä mainituilla tavoilla. Pedagogi ohjaa silloin oppilasta olemaan soitonopiskelussaan itsenäinen, kantaaottava sekä aktiivinen.

Käänteisessä opetuksessa (Flipped Classroom) keskeistä on sosiaaliseen yhteisöön liittyvä oppiminen. Soittotuntitilanteessa käänteisessä opetuksessa on kyse opettajan ja oppilaan välillä olevasta vuorovaikutteisesta oppimisesta, jolloin oppiminen jaetaan opettajan kanssa. Toivola kirjoittaa, että perustana käänteiselle opetukselle on yhteisöllinen oppiminen, jossa oppilaita houkutellessa tulemaan merkityksellisiksi toistensa oppimiselle ja jakamaan oppiminen toistensa kanssa yhteisen tuotoksen aikaan saamisen sijaan (Toivola 2019, 3). Näin oppiminen saa uusia ulottuvuuksia juuri jaetun oppimiskokemuksen kautta ja oppimiselle annetaan uusia mahdollisuuksia.

Opettaja voi muuttaa opetustapaansa ja -tyyliänsä, jolloin pedagogi voi toteuttaa opetustaan monella tapaa. Perinteinen opetustapa voi korvautua uusilla erityyppisillä tavoilla ja menetelmillä. Soittotunnilla voidaan perinteisen selostamisen sijaan ohjata oppilasta käyttämään omalla vapaa-ajallaan nykyaikaisia oppimisen apuvälineitä. Henkilökohtaisemman tavan opiskella mahdollistavat nykYTEKNOLOGIAN kehittyminen sekä internet (Toivola 2019, 3).

Käänteinen oppiminen (Flipped Learning) ja käänteinen opetus (Flipped Classroom) tarkoittavat eri asioita. Käänteisessä opetuksessa on kyse opetusteknisestä muutoksesta, joka voi tarkoittaa opettajajohtoisen opetuksen tarjoamisesta opetusvideoiden muodossa. (Toivola 2019, 2.) Oppilas voi oppia nykyaikaisin keinoin ja henkilökohtaisella tavalla. Oppilas voi opettajan opetustavan tai -menetelmän muutoksen avulla saavuttaa uutta osaamista. Nykyaika on mahdollistanut sähköiset oppimisympäristöt, internetin ja muun teknologian, joita opettaja voi hyödyntää soitonopetuksessaan. Oppilas voi syventää osaamistaan vapaa-ajallaan esimerkiksi soitonopetusvideoiden muodossa.

3.2 Onnistumisen kokemukset oppimisen tukena

Luonnollisesti sellaiset vuorovaikutustilanteet, joissa saa kehuja sekä kannustusta koetaan kannustavina. Liian usein soitonopettaja tarttuu asioihin, jotka oppilaan soitossa eivät vielä suju hyvin. Pedagogi voi toimia monella tapaa: hän voi kiinnittää huomiota niihin asioihin, mitkä oppilas osaa, tai niihin, mitkä eivät vielä suju niin mallikkaasti. Pedagogin kannattaa pikemminkin tarttua asioihin, jotka onnistuvat ja menevät hyvin. Oppilaan motivaation kannalta palaute onnistumisesta on hyvin tärkeää ja se luo oppilaalle uutta intoa ja iloa onnistumisesta.

Pedagogin on tärkeää pysähtyä onnistumisen kohdalle. Soitonopettajan kannattaa tarttua onnistumiseen ja pysäyttää soittotunnin kulku sekä kiinnittää myös oppilaan huomio onnistumiseen. Onnistumista ei pidä ohittaa, vaan sitä tulee korostaa. Opettaja voi sanoa kehuja sanoja ja herätellä oppilasta tilanteessa kiinnittäen oppilaan huomion onnistumiseen: ”Hei huomaatko, osaat hienosti!”, ”Juuri noin, hienoa!”. Kun oppilas itse huomaa onnistumisensa pedagogin avustuksella, opettaja on onnistunut luomaan kokemusperäisiä olosuhteita ja tilanteita, jolloin onnistumisenkokemusten kokeminen perustuu oppilaan omaan henkilökohtaiseen kokemusmaailmaan. Opettaja voi ohjailta oppimistilanteita ja auttaa oppilasta tavoittamaan tunteen omasta onnistumisestaan.

Oppilaan tavoittaessa oman onnistumisentunteensa pedagogi on tukenut oppilaan omaa oppimisprosessia. Oppimisessa on ollut haasteita, mutta niistä on selvitty ja palkkiona on saatu onnistuminen sekä palaute onnistumisesta. Pedagogi on auttanut ja ohjannut oppilasta saamaan onnistumisen kokemuksen. On tärkeää antaa palautetta onnistumisesta niin, että oppilas itse tavoittaa onnistumisen. Pedagogi voi antaa palautteen niin, että hän vain itse kehuu ilman oppilaan omaa sisäistä kokemusta onnistumisesta. Keskeistä on, että opettaja antaa aikaa ja tilaa oppilaalle tavoittaa itse onnistumisen kokemuksen. On annettava mahdollisuus positiivisen kokemuksen tuntemiselle ja oppilaan kokemusmaailman löytymiselle.

Oppilaan omaa oppimista tukien pedagogi luo parasta mahdollista maaperää tulevalle oppimiselle soitonopiskelun parissa. Onnistumiset ruokkivat tulevaa yrittämistä, sillä onnistumisenkokemukset halutaan kokea uudelleen. Onnistumisenkokemukset tukevat motivaatiota soitonopiskelua kohtaan ja innostavat jatkossakin. Viljelemällä onnistumisten maaperää pedagogi voi luoda jotain todella merkityksellistä: onnistumisten viljavaa peltoa oppilaan henkilökohtaisen kokemusmaailman kautta.

3.3 Opettaja - oppilas -asetelma

Opettajan ja oppilaan välillä olevaa asetelmaa soittotunnilla on syytä pohtia. Soitonopettajaa pidetään usein mestarina ja oppilas useimmiten ”katsoo opettajaa ylöspäin”. Oppilas ajattelee opettajan olevan eriarvoisessa asemassa kuin oppilas itse. Tällainen asetelma voi ilmetä niin, että oppilas arvostaa puheissaan soitonopettajan taitoja ja ajattelee itse olevansa huonompi kuin opettajansa. Anneli Kauppisen kirjassa ”Oppimistilanteita ja vuorovaikutusta” tällaista vuorovaikutusta kutsutaan mestari - oppipoika -asetelmaksi (Kauppinen 2013, 15).

Mestari-oppipoika -asetelman vuorovaikutuksessa on monta negatiivista puolta. Anneli Kauppisen mukaan asetelma on epäsymmetrinen, jolloin siinä syntyy eriarvoisuutta. Opettaja ja oppilas ovatkin eriarvoisessa asemassa jo lähtöasetelmassaan. Onhan soitonopettaja soittanut kauemmin kuin oppilas ja opettaja osaa soittaa omaa instrumenttiaan paremmin kuin oppilaansa. Opettajan on tärkeää rakentaa asetelma niin, että molemmat osapuolet ovat vuorovaikutteisesti saman arvoisessa asemassa, vaikka osapuolet ovat musiikillisilta taidoiltaan eri tasoisia.

Vuorovaikutuksen tulee olla toista huomioon ottavaa ja toista kunnioittavaa. Päivi Jordan-Kilkki ym. kirjoittavat minä-se -asetelmasta, jolloin vuorovaikutuksessa opettajalla on minä -lähtöinen asema oppilaan ollessa objektina (Jordan-Kilkki ym. 2013, 19). Tällaisessa tilanteessa vuorovaikutus voi olla toista alentavaa, jolloin opettaja ei pidä oppilasta niin arvokkaassa asemassa, vaan ikään kuin ajattelee itse olevansa ylempänä. Musiikkipedagogin käsikirjan mukaan (Haarakangas 2008, 48) piirteinä tällaisessa asetelmassa on myös opettajan pyrkimys olla hallitsevassa asemassa. Silloin minän toimintaa kuvaa minäkeskeisyys, jolloin keskeistä on omien pyrkimysten toteuttaminen ja halu hallita ja voittaa ilman aitoa kiinnostusta toiseen ihmiseen. (Jordan-Kilkki ym. 2013, 19.)

Tärkeintä vuorovaikutuksessa on kohdata toinen ihminen aidosti. Minä-sinä -asetelman vuorovaikutuksessa kohtaaminen toteutuu. Silloin ominaista suhteelle on avoimuus, aito kohtaaminen sekä vastuu toisesta ja keskinäisestä suhteesta (Jordan-Kilkki ym. 2013, 19). Tällöin soitonopettaja antaa aikaa oppilaan kohtaamiselle ja soittotunnilla on tilaa ajatusten vaihdolle ilman epätasa-arvoista valta-asettelua.

Soitonopettajan on tärkeää olla vuorovaikutuksessa soittotunnilla oikealla tavalla. Opettajan on oltava mukava, rento, hauska mutta myös kannustava. Soittotunnin ilmapiirin rakentaminen on tärkeää jo tuntien alkuvaiheessa. Mukavilla tunteilla ei tarvitse jännittää ja voi olla rennoin mielin. Soittotunneille on myös viikko toisensa jälkeen kiva tulla,

kun tunneilla on ollut usein hauskaa. Vitsikkyyttä on ollut ilmassa, eikä soittaminen ole ollut silmäkulmat kurtussa suorittamista. Pilke silmäkulmassa työskentely on soiton-opettajan työtä parhaimmillaan.

Opettajalla tulee olla auktoriteettia, jota voi olla ainakin kolmenlaista. Opettajalla voi olla asema-auktoriteetti, akateeminen auktoriteetti tai moraalinen auktoriteetti. (Martikainen 2005, 31-32.) Asema-auktoriteetissa ongelmallista on liiallinen opettajan aseman korottaminen oppilaan yläpuolelle. Opettajan tulee olla tasavertaisessa asemassa oppilaan kanssa, jolloin minä - sinä -vuorovaikutus on mahdollista ja kohtaaminen onnistuu.

Akateemisessa auktoriteetissa toinen osapuoli on taidoiltaan toista ylempänä. Soiton-opettaja on hallitsevassa asemassa soittotaitojensa suhteen. Silloin on vaarana lipsua minä - se -vuorovaikutuksen puolelle, sillä opettaja hallitsee taidoissaan soittotilannetta. Opettajalle voi tulla tarve hallita oppilasta, jolloin opettajasta tulee helposti kylmä ja hallitseva oppilasta kohtaan. Haasteena on taitoeroista huolimatta pitää vuorovaikutus samanvertaisena ilman hallitsevaa minä - se -asetelmaa.

Moraalisessa auktoriteetissa opettaja on oppilaalle moraalinen ohjaaja, jolloin opettajan arvot välittyvät vuorovaikutustilanteessa oppilaalle. Soitonopettajan arvot ohjaavat soitotunnilla tapahtuvaa toimintaa, sillä opettaja antaa oppilaalle ohjeita toimien omien arvojen pohjalta. Opettaja tekee pedagogisia ratkaisuja omasta arvomaailmastaan käsin, jolloin opettaja pyytää oppilasta esimerkiksi toimimaan tietyllä tavalla. Opettajan arvot toimivat suunnannäyttäjinä vuorovaikutuksessa oppilaan kanssa.

3.4 Vuorovaikutussuhde

”Oppilaat kokivat Pomeroy’n (emt.) tutkimuksessa myönteisimpinä ne opettajat, joiden he kokivat aktiivisesti pyrkivän murtamaan etäisen opettaja - oppilas -suhteen ja luomaan tilalle tietynlaisen välittämistä ilmaisevan ja suhteellisen tasavertaisen ystävyyssuhteen.” (Anttila & Juvonen 2002, 132). Soittotuntitilanteen vuorovaikutukseen keskeisesti vaikuttava tekijä on se, millaiseksi opettajan ja oppilaan välinen suhde toisiinsa muodostuu. Tämä vuorovaikutussuhde vaikuttaa muiden muassa oppilaan motivaatioon, oppimiseen, käsitykseen musiikista, kokemukseen soitotunnista tilanteena, oppilaan ajatuksiin opiskeltavan soittimen soitosta sekä ajatuksiin opettajasta. Vuorovaikutussuhde opettajan ja oppilaan välillä voi olla kaverillinen ja suhde voi sisältää aitoa kiinnostusta toiseen. Tällainen vuorovaikutussuhde on tasapainoinen ja opettaja sekä

oppilas ovat keskenään tasavertaisia, ikään kuin ”samalla tasolla”. Anttila ja Juvonen kirjoittavat, että jos oppilaalla on avoin ja lämmin kommunikaatiosuhde opettajaan, se edistää myönteisiä tunteita ja asenteita opiskelua ja oppilaitosta kohtaan ja parantaa silloin oppilaan suorituksia (Anttila & Juvonen 2002, 130). Keskeistä on muodostaa vuorovaikutussuhde sellaiseksi oppilaan kanssa, että suhteen laatu edistää kaikkia soittotuntiin ja soitonopiskeluun liittyviä tekijöitä.

Oppilas muodostaa käsitystään soittotunnista peilaten monia eri tekijöitä opettajan toiminnan perusteella. Oppilaan sosiaalinen toiminta ja opiskelu vaikuttavat toisiinsa ja hänen opiskelukäyttäytymisensä on usein reagointia sosiaalisesta ympäristöstä nouseviin yllykkeisiin (Anttila & Juvonen 2002, 130). Opettaja voi luoda vuorovaikutussuhteesta monenlaisen ja opettajan luotua sen positiiviseksi oppilas kokee soittotunnit myönteisinä ja mielekkäinä.

Ihminen on kokeva, tunteva ja ajatteleva, jolloin kaikki nämä ominaisuudet ovat luonnollisesti vuorovaikutuksessa mukana. Puhutaan tunnesuhteesta, jolloin vuorovaikutussuhteessa opettajan ja oppilaan välillä vaikuttaa oppilaan oma tunnemaailma. Vuorovaikutussuhteessa on tärkeää, että opettaja luo tunnesuhteen positiiviseksi. Anttila & Juvonen kertoo kirjassaan Pomeroy'n tekemistä tutkimuksista tunnesuhdetta koskien (Anttila & Juvonen 2002, 132). Kohderyhmänä olleet oppilaat olivat kokeneet opettajan ominaisuuksissa keskeiseksi ja hyväksi juuri tunnesuhteen luomisen taidon. Opettajan tärkeimmäksi ominaisuudeksi, taidoksi ja tehtäväksi koettiin kyky luoda myönteinen tunnesuhde oppilaaseen (Anttila & Juvonen 2002, 132). Soitonopettaja voi soittotunnilla vaikuttaa asioihin, joihin hän kiinnittää huomiota tunnetasolla. Tärkeää opettaja - oppilas -suhteessa on sen emotionaalinen sävy sekä sisältö (Anttila & Juvonen 2002, 131).

Oppilaan tunnemaailmaan vaikuttaa opettajan luoma ilmapiiri soittotunnilla ja se on oppilaiden mielestä yksi tärkeimpiä tekijöitä vuorovaikutussuhteessa opettajan ja oppilaan välillä. Anttila & Juvonen kertoo kirjassaan Johannessenin ym. (1997) tutkimuksesta, jossa tutkittiin lukioikäisten opettajissa tärkeänä pitämiä tekijöitä (131). Tärkeimpiä olivat affektiiviset ja emotionaaliset tekijät ja keskeisintä oli, että opettaja kykeni luomaan hyväksyvän sekä turvallisen opiskeluilmapiirin (Anttila & Juvonen 2002, 131). Hyvän ilmapiirin keskellä on helppoa olla myönteisten tunteiden siivittämänä.

Anttila & Juvosen kirjassa kerrotaan Sinkkosen ajatuksista musiikinopiskelusta. Suuret tunteet ovat musiikinopiskelussa tärkeämmässä osassa kuin muilla oppitunneilla johdettua musiikinopiskelun erityisluonteesta. Sinkkosen mukaan soitonopettajan ja oppilaan välinen intensiivinen suhde muistuttaa psykoterapiasuhtetta. Samoina piirteinä

molemmissa suhteissa pidettiin kahden ihmisen tapaamista säännöllisesti aiheiden ollessa tunteet sekä niiden monipuolinen ilmaiseminen niin, että ne välittyvät kolmannelle osapuolelle eli kuulijalle. (Anttila & Juvonen 2002, 134.)

4 VUOROVAIKUTUKSEN VÄLINEITÄ

Vuorovaikutukseen soittotunnin aikana vaikuttavat monet ihmisestä ulospäin havaittavissa olevat ulkoiset tekijät, joihin ihminen kiinnittää huomiota toisessa ihmisessä. Opettaja voi vahvistaa oppilaan sisäistä kokemusta omasta osaamisestaan vuorovaikutuksen välineiden avulla. Opettajalla on oltava ammattitaitoa ja hänen on osattava nähdä oikeanlaiset vuorovaikutuksen välineet ja oikeat keinot toimia vuorovaikutustilanteissa tukien oppilaan oppimista. Välineitä on monenlaisia.

4.1 Ilmeet ja eleet, kehon asennot sekä reaktiot

Oppilaan tulkinnat opettajan ilmeistä ja eleistä, kehon asennoista sekä reaktioista vaikuttavat vuorovaikutukseen soittotunnilla. Ne vaikuttavat keskeisesti myös oppilaan omaan kokemukseen oppimisestaan oppilaan omassa sisäisessä maailmassaan. Tällöin oppilas muodostaa kuvaa omasta osaamisestaan vuorovaikutuksessa opettajan kanssa. Kiesiläinen kirjoittaa, että jokaisella on työvälineenä oma vuorovaikutuskanava, joka on väylä, jota kautta lähetetään ja vastaanotetaan viestejä. Kanava käsittää koko ihmisen, sillä viestejä lähetetään muuna kuin puheena, siis ilmeinä, eleinä, kehon asentoina äänenpainoina ja tekoina. Ammatti-ihmisen pitäisi olla hyvinkin tietoinen viestiensä laaduista, joka on haasteellista, sillä ihminen ei näe itseään ulkoapäin. (Kiesiläinen 2004, 39-40.)

Ilmeet ja eleet ovat uskottavampia vuorovaikutuksen välineitä kuin sanat. Opettajan tulee antaa palautetta onnistumisesta myös iloisten ilmeiden sekä kannustavien eleiden kautta. Myös kehon kieli on tärkeää ja sen on ikään kuin tärkeää olla auki. Keholla voidaan viestiä asioita, jotka ovat tiedostamattomia. Kehon asennot kertovat henkilön tunnetilasta ja henkilöt, jotka ovat vuorovaikutuksessa, tekevät kehon asennoista tulkintoja. Kädet puuskassa vihainen ilme kasvoilla annettua palautetta onnistumisesta ei tulkita kovin positiivisessa valossa. Opettajan kannattaa olla tietoinen näistä ja kiinnittää huomiota tietoisesti käyttämiinsä kehon asentoihin. Silloin opettaja voi luoda omien asentojensa kautta parasta mahdollista lähtökohtaa oppilaan tulkinnoille.

”Tietoisuutemme kehittymiseen tarvitsemme toisia ihmisiä, jotka toimivat meille peileinä”, kuten Kiesiläinen (2004, 40) kirjoittaa. Vuorovaikutukseen vaikuttaa opettajan reaktiot, joita oppilas peilaa opettajasta. Opettajan on reagoitava palautetta antaessaan

vuorovaikutteisesti: oppilaan innostuttua opettajankin on hyvä innostua. Oppilaan ilostuttua on opettajankin hyvä ilostua. Onneksi ihminen usein reagoi vuorovaikutuksessa samalla tavalla kuin toinen muiden reaktioita peilaten.

Ihminen peilaa itseään muista ihmisistä näkemättä itseään. Oppilaan peilattaessa soitto-tunnilla itseään opettajastaan opettajan tulee tietoisesti toimia niin, että oppilas voi rakentua henkisesti tasolla soittajana, oppilaana, ihmisenä ja muusikkona. Opettajan on tärkeää oppia oppilaan kanssa sellaiseen vuorovaikutukseen, jossa oppilaan osaaminen kasvaa oppilaan kokiessa samalla itsensä hyväksi soittajaksi lannistumatta.

4.2 Kieli, roolit ja persoona

Kieli on olennainen osa vuorovaikutusta. Käytännön oppipoikatilanteissa kieli on osa toimintaa, johon kuuluvat toimintaohjeet, keskustelut sekä muistitiedon ylläpitäminen (Kauppinen 2013, 14). Puhe on keskeinen osa soitto-tunnin kulkua. Kielen avulla opettaja ohjailee tunnin kulkua antaessaan ohjeita oppilaalle. Oppilaan keskustellessa opettajan kanssa oppilas oppii opettajalta asioita keskustelutilanteessa, jolloin oppilas saa uusia näkökulmia ja katsantokantoja omaan soittoon liittyen. Kielen avulla ylläpidetään myös muistitietoa, kun soitto-tunnilla palautetaan mieleen vanhoja, jo aiemmin opittuja asioita. Muistivihjeet ovat silloin keskeisiä, jolloin jokin kielellinen asia, sana tai vinkki toimii yhdistävänä tekijänä aiemmin opittuun.

Kielellä on vahva merkitys asioiden ymmärtämisessä. Oppilaalle on kerrottava selkeästi, miten soitetaan ja on käytettävä selkeää terminologiaa. Varsinkin lasta opetettaessa mielikuvat, kielikuvat sekä kielen yksinkertaistaminen auttavat asioiden ymmärtämisessä. Ei ole hyödyllistä käyttää hienoja musiikkisanoja, ammattimaista musiikkiterminologiaa, jos oppilas ei ymmärrä mitä ne tarkoittavat. Lapselle on tärkeää kertoa neuvot sekä vinkit yksinkertaisesti ja helposti, usein myös lapsen omalla kielellä.

Opettajan tulee opettaa asioita oppilaan oman käsitysmaailman kautta. Asioiden ymmärtämisestä soitto-tunnilla kertoo ihmisten välisen keskustelun luonnollinen jaksottuneisuus eli sekventiaalisuus (Kauppinen 2013, 18). Opetettavan asian ymmärtämisestä luonnollisesti seuraa uusi keskusteluvuoro, jonka sisällöstä opettaja voi päätellä paljon asioita oppilaan omasta ymmärtämisestä. Edeltävää vuoroa seuraavan vuoron katsotaan olevan osoitus asian ymmärtämisestä (Kauppinen 2013, 18). Opettaja voi käyttää keskusteluvuorojen sisältöä oppilaan ymmärtämisen mittarina. Keskustelun jaksottuneisuus ja puheen vuorottelu kertovat oppilaan omasta käsityksestä opitusta asiasta ja

opettaja voi hyödyntää opetuksessaan niitä. Hyödyntämällä oppilaan omaa henkilökohtaista ymmärrystä opettaja auttaa oppilasta oppimaan uusia asioita juuri hänelle sopivalla henkilökohtaisella tavalla.

Opettajan ja oppilaan ollessa vuorovaikutuksessa kielen keinoin, keskustelun osapuolten välillä on erilaisia rooleja. Kauppinen kirjassa osallistumiskehikolla tarkoitetaan vuorovaikutusjärjestystä eli puhujien ja kuulijoiden rooleja keskustelussa (Kauppinen 2013, 197). Roolit keskusteluissa vaihtelevat vuorovaikutustilanteessa ja vuorottelu voi olla hyvinkin nopeaa, jolloin kaikki ovat vuorollaan puhujia ja kuulijoita (Kauppinen 2013, 197). Kauppinen luokittelee puhujan rooleja kolmeen eri ryhmään: parhaillaan äänessä olevan puhujan rooli on ”esittäjä”. Sananmukaisesti hän luonnollisesti esittää asian ja hänellä on suunvuoro kertoessaan omaa asiaansa. Puhuja, joka valitsee, mitä puhutaan, on ”tekijä”. ”Toimeksiantaja” on puhujan rooli, jossa puhutaan toisen puolesta. (Kauppinen 2013, 197.) Roolit voivat vaihtua soittotunnilla monipuolisesti keskustelun tyylin, tavan sekä aiheen mukaisesti, ja niitä voidaan tarkastella myös yllä mainittujen kategorioiden valossa. Puhujalla voi olla samaan aikaan kaikki tai vain yksi näistä kolmesta roolista (Kauppinen 2013, 197). Puhujan roolit ovat käytännössä hyvin monimuotoisia ja saattavat toteutua moniulotteisesti soittotunnin aikana. Kauppinen kirjoittaa lisäksi osallistumiskehikon muutoksista, joita ovat eri ”asennot” keskusteluun osallistuttaessa, esimerkiksi kysyjänä, vastaajana, arvioijana, sivullisena, jolloin kyse on toiminnan suuntaamisesta. (Kauppinen 2013, 19.)

Anttila & Juvonen kertovat kirjassaan Kososen (1991) vuorovaikutusta koskevasta tutkimuksesta, jossa kerrotaan oppilaiden kokeneen opettajan jäykän asiaroolin ongelmalliseksi vuorovaikutuksen kannalta. Pahimpana koettiin opettajan asiarooli, jolloin hän ei tullut ulos opetuksen organisoijan roolista eikä tullut mukaan elävään ja myönteiseen vuorovaikutukseen ihmisenä muiden ihmisten joukossa (Anttila & Juvonen 2002, 131). Opettajan tulee siirtyä eloisaan vuorovaikutukseen asiaroolinsa takaa, jolloin opettaja on vuorovaikutuksessa omana persoonallisena itsenään ja opettajan oma ”minä” on opetustilanteissa läsnä. Silloin opettaja on tunnilla mukana elävällä tavalla, jolloin tunti kulkee eteenpäin ilman opettajan kaavamaista asiallisuutta.

Ihmissuhteiden hoitamisessa käytetään sanontoja ”olla ihminen ihmiselle”, ”olla aito, oma itsensä”, ”näyttää tunteensa” ja ”saada olla vain ihminen” (Kiesiläinen 2004, 21). Opettajan käyttämä vuorovaikutuksen väline, ”persoonaa”, tulee opetustilanteissa parhaimmassa tapauksessa esiin tavalla, joka on suunnittelematonta ja usein tilannesidonnaista. Opetustilanteissa opettaja usein reagoi spontaanisti ja persoonallisella, kullekin opettajalle ominaisella tavalla.

Soitonopettajan oma henkilökohtainen ote opettamiseen antaa soittotuntien vuorovaikutukseen persoonallisen sävyn. Opettajan on syytä toimia vuorovaikutuksessa oman persoonansa kautta omana itsenään, jolloin vuorovaikutustilanteessa opettajan ja oppilaan välillä vallitsee hyvä ja toimiva vuorovaikutus juuri opettajan oman persoonan ja sen esille tuomisen avulla. Opettajan tulee olla vuorovaikutustilanteissa niin, että hän on aidosti sitä mitä on ja näyttää värinsä. Persoonallisuuden kuuluu näkyä opetustilanteissa. Opetustilanteet ovat silloin persoonallisia ja vuorovaikutus on sen myötä opettajan näköistä.

Persoonaa pohtiessa on keskeistä nostaa esille, kuinka valjastaa persoona vuorovaikutuksen välineeksi niin, että siitä on hyötyä vuorovaikutustilanteen sekä lopulta myös oppimisen kannalta. Opettajan on oltava opetuksessa hyvällä tavalla omalaatuinen ja osattava olla vuorovaikutuksessa oman persoonansa avulla. Tämä voi esimerkiksi tarkoittaa persoonallista tapaa reagoida oppilaan esittämiin asioihin, luovia keinoja opettaa uusia asioita ja opettajalle itselleen ominaista tapaa antaa palautetta soittoläksyistä. Opettaja voi toimia itselleen ominaisella tavalla ja hän saa olla omanlaisensa. Opettajan ei tarvitse ikään kuin asettua tiettyyn muottiin ja hänen ei tarvitse olla samanlainen kuin joku toinen opettaja. Persoonallisuus on parhaimmillaan erilaisuutta.

5 VUOROVAIKUTUKSEN HAASTEITA

Opettajalla voi olla monenlaisia haasteita vuorovaikutuksessa oppilaan kanssa. Opettajan on nähtävä haasteelliset tekijät soittotuntitilanteissa ja hänen on opittava kohtaamaan haasteet ja päästävä niistä eteenpäin kohti parempaa vuorovaikutusta. Haasteena soittotunnilla voi olla esillä olevan aiheen harhautuminen muihin aiheisiin ja sen palauttaminen jälleen takaisin opetettavaan asiaan. Soittotunnilla opettajalle voi olla myös haastavaa osata jättää omat henkilökohtaiset tekijät tunti-ilanteen ulkopuolelle. Opettajuus voi olla myös esteenä vuorovaikutuksessa, jolloin esimerkiksi opettajan ammattitaito voi olla soittotunnin vuorovaikutusta häiritsevä tekijä.

5.1 Eri suuntiin

Haasteena opettaja voi kokea vuorovaikutustilanteet, joissa lähdetään oppilaan kanssa aivan eri raiteille. Opettajalla on soittotunnille tietty suunnitelma, mutta syystä tai toisesta oppitunti kulkeekin eteenpäin eri reittiä. Kiesiläinen kirjoittaa, että opettajan vastassa voi olla henkilö, joka ei kulje samaan suuntaan hänen kanssaan. Sekä opettajalla että oppilaalla voi olla oma suuntansa, josta ei mielellään paljoa poikkea. Usein myös toivotaan, että muut kulkisivat samaan suuntaan ja samaan tahtiin. (Kiesiläinen 2004, 49.)

Opettajalta vaaditaan taitoa johdattaa oppitunnin kulku takaisin oikeaan suuntaan. Syitä eri suuntaan kulkemiseen voi olla monia. Oppilaan kanssa käyty keskustelu voi harhautua aivan muihin aiheisiin tai opettaja joutuu käyttämään aikaa oppilaan komentamiseen. Tilanteen saaminen takaisin hallintaan voi viedä paljon aikaa suunnitellulta opetukselta ja oppimiselta. Opettaja on esimerkiksi pyytänyt oppilasta soittamaan jotain tiettyä kappaletta jostain tietystä kohdasta, mutta soittoa ei vain kuulu. Saattaa kulua kauankin ilman, että mitään tapahtuu. Viimein oppilas päättää kuitenkin ruveta soittamaan niin kuin opettaja on kauan aikaa sitten pyytänyt. Opettajalla voi kestää kauankin ottaa tilanne haltuun oppilaan tehdessä tunnilla omiaan.

Opettajan tulee johtaa tilannetta ja sanoa mitä oppitunnilla tehdään seuraavaksi. Soittotuntien tulee olla ohjelman suorituksen kannalta opettajajohtoista ja soittonopettaja voi johdattaa tunnin taidokkaasti sivupoluilta pääuralle käyttämällä luovuutta esimerkiksi kielellisin keinoin käyttäen hyväksi oppilaan omia ”harha-askelia”. Opettajan on johdettava tuntia määrätietoisesti kuitenkin oppilaan lähtökohtia unohtamatta. Opettaja voi

viedä oppitunnin läpi oppilaan ehdoilla kuitenkin opettajajohtoisesti. Taidokas opettajuus pitää sisällään opettajajohtoisuuden sekä oppilaslähtöisyyden. Jos oppilas on lapsi, opettaja voi ohjata tunnin kulkua haluamaansa suuntaan oppilaan oman lapsilähtöisen kielenkäytön keinoin. Käyttämällä oppilaan omia sanoja, sanontoja tai kielileikkejä opettaja voi toimia opettajajohtoisesti mutta oppilaan ehdoilla. Näin opettaja rakentaa soittotuntia ja sen kulkua oppilaan kielellä samalla sekä opettajajohtoisesti että oppilaslähtöisesti.

5.2 Opettajan henkilökohtaiset tekijät

Haasteellista vuorovaikutuksessa soittotunnilla voi olla opettajan kyvyttömyys jättää oma arvomaailma ja omat henkilökohtaiset asenteet soittotuntitilanteen ulkopuolelle. Ihmiset toimivat aina vuorovaikutustilanteessa omaan arvomaailmaansa, moraaliansa ja asenteisiinsa pohjaten, joten erittäin haastavaa soittotuntitilanteessa voi olla toimia oman asenne- ja arvomaailman ulkopuolella. Opettaja ajattelee, kokee ja tuntee yhtä lailla, kuin kaikki muutkin ihmiset. Opettajan on miltei mahdotonta olla vuorovaikutustilanteessa soittotunnilla täysin ilman oman arvopohjansa ja asennemaailmansa vaikutusta omaan toimintaansa.

Opettajan sisäinen maailma toimii soittotunnilla opetuksen aikana hänen omista lähtökohdistaan käsin. Vaikka tunteet, ajatukset, moraalit, asenteet ja arvot vaikuttavat koko ajan kaikkeen toimintaan soittotuntitilanteessa, opettajan toiminta on oltava opettajamaista, pedagogisesti harkittua, opettajan etiikkaan pohjautuvaa, ja sellaista jossa yleiset moraaliset säännöt ja käytöstavat toteutuvat. Tiedostamattomista asenteista, ajatuksista ja ajattelemattomista toimintamalleista voi olla liiankin lyhyt matka varsinaiseen toimintaan. Soitonopettajana toimiminen vaatii jokaisessa vuorovaikutustilanteessa harkintaa sekä tietynlaista tarkkaan ajateltua ja hillittyä toimintaa. Opettajan kannattaa toimia soittotunnilla opettajamaisesti olemalla sillä hetkellä oman henkilökohtaisen elämän ulkopuolella kuitenkin toimien omana itsenään. Soittotunnilla on varattava aikaa ennen kaikkea oppilaan oppimiselle ja hänelle tärkeille ja ajankohtaisille asioille. Vuorovaikutus soittotunnilla on silloin oppilaspainotteista.

5.3 Opettajuus esteenä

Opettajan ammatillinen asema voi muodostua haasteeksi soittotunnilla. Jordan-Kilkki ym. mukaan opettajan ammattitaito, kokemukset, osaaminen ja tietämys voivat olla joskus myös haitaksi vuorovaikutustilanteessa. Jordan-Kilkki ym. kirjoittavat, että opettajan on tärkeää pohtia omaa asemaansa opetustilanteessa ja valita kriittinen asema ekspertin positioonsa. Hänellä on koulutuksensa, asiantuntemuksensa ja elämänkokemuksensa perusteella tietoa, taitoa ja kokemusta, joita oppilaalla ei välttämättä ole. Ne ovat tärkeitä ja hyödyllisiä, mutta ne voivat tulla yhteisen oppimisen esteeksi. (Jordan-Kilkki ym. 2013, 24.) Opettaja voi esiintyä liian tietävästi puhuessaan opetettavista soittoon liittyvistä asioista, jolloin oppilaan ajatuksille ja yhteiselle vuoropuhelulle ei jää tilaa. Jordan-Kilkki ym. kirjoittavat kirjassaan Haarakankaan todenneen dialogin vihollisen olevan varma tietäminen, joka sulkee pois kaiken muun (Jordan-Kilkki ym. 2013, 24). Haasteeksi vuorovaikutuksessa nousee tällöin opettajan ylikorostunut asema ja tietämys opettajana.

6 LOPUKSI

Opinnäytetyöni aiheisiin perehtymisen avulla olen saanut oppia vuorovaikutuksesta yleisesti. Olen pohtinut itseäni lukemani tiedon valossa ja miettinyt, kuinka voin soveltaa opettajana vuorovaikutusta koskevaa teoreettista tietoa käytännön tilanteissa soitotunneilla. Opinnäytetyöprosessini on antanut paljon lisää uusia työkaluja vuorovaikutustilanteisiin, joita tulen päivittäin kohtaamaan omassa ammatissani.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen päässyt syvälliseen näkemykseen itsestäni soitonopettajana. Olen matkustanut syvällisesti omaan opettajuuteeni vuorovaikutukseen liittyvän tiedon valossa sekä olen pohtinut vuorovaikutusta omissa opetustilanteissani monesta eri näkökulmasta. Oman toimintani reflektointi ja arviointi opetustilanteiden aikana sekä niiden jälkeen ovat antaneet minulle uusia näkökulmia tarkastella itseäni opettajana.

Opinnäytetyöni tekemisen tavoitteeksi asetin pyrkimyksen kehittyä musiikkipedagogina ja mielestäni olen siinä hyvin onnistunut. Opetustilanteista on tullut entistä vuorovaikutteisempia, sosiaalisempia, toista huomioon ottavampia sekä spontaanimpia. Vuorovaikutustilanteet luokkahuoneessa oppilaan kanssa etenevät nykyään uudella tavalla. Pedagogiset taitoni ovat syventyneet sellaiselle tasolle, että huomaan edistäväni tietoisesti oppilaan omaa oppimista vuorovaikutuksen keinoin.

Opettajuus on oppimista läpi työuran. Edessäni hämmöittää vielä monta uutta opetustilannetta, joita jään odottamaan innolla sekä halulla oppia lisää. Oppimista tapahtuu kaiken aikaa ja nuorena soitonopettajan alkuna minulla on mahdollisuus oppia paljon uutta vuorovaikutuksesta useilla tulevilla soitotunneilla vielä tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Anttila, M. & Juvonen, A. 2002. Kohti kolmannen vuosituhaten musiikkikasvatusta. Joensuu: Joensuu University Press Oy.

Jordan-Kilki, P.; Kauppinen, E. & Korolainen-Viitasalo, E. 2013. Musiikkipedagogin käsikirja, Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Tampere: Opetushallitus.

Kauppinen, A. 2013. Oppimistilanteita ja vuorovaikutusta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kiesiläinen, L. 2004. Vuorovaikutusvastuu. Toinen painos. Arator Oy.

Martikainen, T. 2005. Inhimillinen tekijä. Opettaja eettisenä ajattelijana ja toimijana. Joensuu: Joensuun Yliopisto. Viitattu 16.10.2017. Saatavilla sähköisesti osoitteessa http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_952-458-608-8/urn_isbn_952-458-608-8.pdf

Toivola, M. 2019. Käänteinen oppiminen – kääntyykö koulutyö pääläelleen? Teoksessa Timo Tossavainen & Markku Löytönen (toim.) Sähköistytävä koulu. Oppiminen ja oppimateriaalit muuttuvassa tietoympäristössä. Helsinki: Suomen tietokirjailijat ry. Viitattu 5.2.2019. Saatavilla sähköisesti osoitteessa https://drive.google.com/file/d/1vcW5jYG5nTf9rlclgIHCvO_mbWpQ41MD/view

Liite 1. Vuorovaikutuksen kehä (Jarkko Kokki)

